

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Hra na hudební nástroj I

(klavír, flétna)

Mgr. Libuše Černá, Ph.D.

Zlín 2018

POPIS PŘEDMĚTU

<i>Bakalářský studijní program:</i>	<i>Učitelství pro mateřské školy</i>
<i>Předmět:</i>	<i>Hra na hudební nástroj I (klavír/flétna)</i>
<i>Forma studia:</i>	<i>kombinovaná</i>
<i>Rozsah distanční výuky:</i>	<i>5 hodin</i>
<i>Zařazení výuky:</i>	<i>3/ZS (doporučený ročník/semestr)</i>
<i>Forma výuky:</i>	<i>cvičení</i>
<i>Ukončení:</i>	<i>zápočet</i>
<i>Vyučující:</i>	<i>Mgr. Libuše Jelénková, Ph.D.</i>

Stručná anotace předmětu:

V rámci předmětu *Hra na hudební nástroj I (klavír, flétna)* absolvují studenti na úrovni *začátečník* následující:

- seznámení s vybranými hudebními nástroji - klavír, flétna (skladba nástroje),
- instruktáž k základním instrumentálním dovednostem pro klavír a flétnu,
- hra bez not,
- hra z not (orientace v notové osnově, poznávání not a rytmu),
- zdokonalování instrumentálních dovedností pomocí etud a stupnic,
- základy stylizace klavírního (akordického) doprovodu,
- základy přednesu a interpretace skladeb různých žánrů,
- základy hudební improvizace,
- základy souhry v instrumentálním kolektivu (následné zdokonalování),
- instruktáž k využití hudebního nástroje v konkrétních situacích v MŠ.

Studenti na úrovni *pokročilý* absolvují předmět dle individuálního učebního plánu vypracovaného ve spolupráci s vyučujícím.

OBSAH

OBSAH	3
ÚVOD.....	5
VYSVĚTLIVKY K IKONÁM	6
1 KLAVÍR	7
1.1 STAVBA KLAVÍRU	7
1.2 SKŘÍŇ KLAVÍRU A OZVUČNÁ DESKA	8
1.3 ROZEZNÍVÁNÍ STRUN	8
1.4 KLAVIATURA	8
1.5 PEDÁLY	9
1.6 DRUHY KLAVÍRŮ	9
1.6.1 Křídlo	9
1.6.2 Pianino.....	10
1.7 PÉČE O KLAVÍR.....	10
2 NEŽ ZAČNEME HRÁT	11
2.1 JAK SPRÁVNĚ USEDNOUT KE KLAVÍRU	11
2.2 POSTAVENÍ RUKOU	11
2.3 ÚHOZOVÁ TECHNIKA, ZÁKLADNÍ DRUHY ÚHOZU	13
3 ORIENTACE NA KLAVIATUŘE	14
4 TÓN A JEHO NOTOVÝ ZÁZNAM	16
4.1 DÉLKA A VÝŠKA TÓNU	16
4.2 DÉLKY NOT	16
5 NOTOVÁ OSNOVA A TAKT	20
5.1 NOTOVÁ OSNOVA A KLÍČ.....	20
5.2 DRUHY TAKTŮ	20
6 TÓNY ZÁKLADNÍ A ODVOZENÉ.....	24
6.1 POSUVKY	24
6.2 PŘEDZNAMENÁNÍ	24
PŘÍKLAD A CVIČENÍ	25
6.3 ENHARMONICKÁ ZÁMĚNA	26
7 STUPNICE A TÓNINA	28
7.1 STUPNICE	28
7.2 TÓNINA	28
7.3 HRA STUPNIC	28
7.4 NÁCVIK HRY STUPNIC.....	29
8 AKORDY	31

8.1	NÁCVIK HRY AKORDŮ	31
8.2	PRŮPRAVA HRY CELÉHO AKORDU.....	34
8.3	ZÁKLADNÍ HARMONICKÉ FUNKCE - T, S, D	35
8.4	ZÁKLADNÍ HARMONICKÁ KADENCE	36
	PRO ZÁJEMCE	36
8.5	KYTAROVÉ AKORDICKÉ ZNAČKY	37
9	FLÉTNÁ	40
9.1	POPIS FLÉTNY	40
9.1.1	Hlavice.....	40
9.1.2	Tělo - korpus.....	40
9.1.3	Nožka	41
9.2	POŘÍZENÍ FLÉTNY	41
9.3	PÉČE O FLÉTNU	42
9.4	SESTAVENÍ FLÉTNY	42
10	HRA NA FLÉTNU	43
10.1	DRŽENÍ FLÉTNY	43
10.2	SPRÁVNÝ PRSTOKLAD.....	43
10.3	SPRÁVNÉ FOUKÁNÍ	44
10.4	TECHNIKA JAZYKU	45
10.5	HRA NOT	45
10.6	PRSTOKLAD PRO JEDNOTLIVÉ NOTY	46
10.6.1	Noty levé ruky	47
10.6.2	Noty pravé ruky	47
	ZÁVĚR.....	49
	SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY.....	50
	SEZNAM OBRÁZKŮ	53
	SEZNAM PŘÍLOH.....	54

ÚVOD

Cílem těchto studijních opor pro kombinované studium předmětu *Hra na hudební nástroj I (klavír, flétna)* je přiblížit studentům ÚŠP - oboru *Učitelství pro mateřské školy* - vybrané metodické postupy při získávání instrumentálních dovedností, konkrétně ovládání hry na klavír a flétnu.

Nabízené učební postupy jsou výběrem ze široké škály metodických materiálů, resp. hudebních škol jak českých, tak zahraničních autorů. Text studijní opory není univerzálním návodem, jak se stát skvělým klavíristou či flétnistou, má sloužit jako základní zdroj informací nezbytných k osvojení instrumentálních dovedností pro vybrané hudební nástroje.

Text studijní opory je strukturován podle norem textů určených pro kombinované prezenční a distanční vzdělávání. Samotný text je doplněn příklady, otázkami a úkoly k zamyšlení či kontrolními úkoly, zvýrazněny jsou také pojmy k zapamatování, nebo výčty doporučené literatury. Vše je přehledně označeno příslušnými ikonkami.

Text studijní opory předmětu *Hra na hudební nástroj I (klavír, flétna)* je koncipován pro vysokoškolského studenta začátečníka s přihlédnutím k tomu, že student nemá dostatečnou teoretickou základnu v hudební teorii. Z toho důvodu je studijní materiál (zejména v rámci textu pro hru na klavír) zaměřen také na osvojování základních teoretických pojmů a zákonitostí potřebných pro porozumění hře na hudební nástroj. Vzhledem k uvedenému je nutno chápat tento studijní materiál za elementární, zpočátku soustředěný také na hru bez not a je důležité, aby student počítal s tím, že si bude pro studium pořizovat množství dalších notových materiálů, které spolu s vyučujícím zvolí a se kterými bude pracovat. Studenti na pokročilé hráčské úrovni absolvují předmět dle individuálního učebního plánu vypracovaného ve spolupráci s vyučujícím. S tím souvisí také zjišťování úrovně instrumentálních dovedností pokročilých studentů hned v úvodu studia - vyučující potřebuje individuální učební plán vhodně nastavit, a to na základě prozkoušení studenta.

Osvojování instrumentálních dovedností vyžaduje studentovu svědomitou a soustavnou přípravu - je nezbytné, abyste poctivě a pravidelně cvičili, protože zde (snad naléhavěji než jinde) platí známé: cvičení dělá mistra.

VYSVĚTLIVKY K IKONÁM

Průvodce studiem

Prostřednictvím průvodce studiem k vám promlouvá autor textu - předává podstatné či doplňující informace, upozorňuje na důležité pasáže, nebo nabízí metodické rady ke studiu.

Příklad a cvičení

Příklad objasňuje probírané učivo - propojuje probíranou problematiku s její praktickou aplikací (uvádí praktický příklad).

Zamyslete se

Autor vás vybízí k tomu, abyste se nad probíranou problematikou zamysleli, případně si utříbili svůj vlastní názor na položenou otázku.

Pro zájemce

Ikona pro ty, kteří mají zájem o hlubší studium dané problematiky. Např. to budou rozšiřující informace, odkazy na doplňující literaturu nebo složitější příklady.

Kontrolní otázky a úkoly

Prověřují, do jaké míry jste pochopili text, zapamatovali si podstatné informace a zda je dokážete aplikovat při řešení problému. Odpovědi můžete najít ve více či méně skryté formě přímo v textu.

Pojmy k zapamatování

Ikona označuje klíčové pojmy kapitoly, které byste měli být schopni vysvětlit. Poslouží ke kontrole toho, co jste se naučili a efektivně jich lze využít při závěrečném opakování.

1 KLAVÍR

Klavír je strunný klávesový úderný hudební nástroj (pracuje na principu rozeznívání ocelové struny, která se rozezní úderem dřevěného kladívka, jež roz-pohybuje stisk klávesy). Klavír může mít roli sólového, nebo doprovodného ná-stroje, nebo může být součástí orchestru. Od 80. let 20. století se používají rov-něž elektronická piana, kde je složitá mechanika klavíru nahrazena reproduko-vaným zvukem. Klavír patří mezi nejoblíbenější hudební nástroj široké veřejnos-ti, za klavír může zasednout každý, už od těch nejmenších dětských hráčů. Ne-výhodou klavíru jsou jeho rozměry, tudíž náročná manipulace či přenositelnost.

1.1 Stavba klavíru

Klavír je nesmírně náročný nástroj, skládá se z mnoha různorodých částí, jejichž jednotným cílem a účelem je vytvářet čisté a zvučné tóny.

Obrázek 1: Popis částí klavíru

1.2 Skříň klavíru a ozvučná deska

Celou konstrukci klavíru a všech jeho částí nese masivní *baraš* čili půda s rezonanční deskou (nebo u křídla korpus) s litinovým rámem. Baraš či korpus nese skříň, v níž je uložen mechanismus klavíru se strunami a klávesnicí. Ozvučná deska (též ozvučnice či rezonanční deska) je opatřena žebry a kobylkou a je duší nástroje. Záleží na hustotě let dřeva a síle ozvučné desky, kvalita dřeva určuje kvalitu tónů. Je vyrobena ze smrkového či jedlového dřeva. Nachází se v případě křídla vespod skříně pod strunami a litinovým rámem, v případě pianina u zadní stěny nástroje. Při výrobě klavíru je dřevo speciálně nařezáno a musí několik let vysychat. Funkcí ozvučné desky je prostřednictvím kobylky přijímat tóny strun, zesilovat je a dávat jim příslušnou barvu.

1.3 Rozeznívání strun

Klavírní mechanika je technicky nejkomplikovanější část nástroje. Skládá se z řady pák, které propojují klávesu s kladívkem a dusítkem strun. Při stisknutí klávesy se ze struny zvedne dusítko, plstěná krátká lišta, která brání struně znít. Jakmile se struna uvolní, dopadne na ni plstěné kladívko a rozezní ji. Po dopadu odskočí, aby strunu netlumilo a mohlo dle potřeby udeřit znovu. Když pustí hráč klávesu, dopadne dusítko zpět na strunu a ta se opět zatlumí. Délka tónu může být i po puštění klávesy prodloužena pomocí pedálu. Hlasitost tónu závisí na tlaku, který je vyvinut na klávesu. Pokud nejsou dusítka nadzvednuta pomocí pedálu, zní struna po dobu stisku klávesy. Po jejím uvolnění dosedne příslušné dusítko zpět na strunu a tón přeruší.

1.4 Klaviatura

Klaviatura (na Obr. 1 „klávesnice“) se skládá z řady černých a bílých kláves, jejichž stiskem vytváří pianista tóny. Téměř všechny současné klavíry mají 88 kláves (sedm oktáv a část osmé). Dříve se vyráběly klavíry s 85 klávesami. Větší počet kláves mají tzv. koncertní klavíry. Klávesy musí být při sesazování nástroje vyváženy, čehož se docílí olůvky upevněnými v zadní části kláves a také perfektně vyrovnány na výšku pomocí papírových podložek. Bílých kláves je v jedné oktávě sedm a hrají celé tóny (C - D - E - F - G - A - H). Černých je pět a hrají se jimi půltóny. Dříve tomu u běžných modelů bylo naopak. Při 88 klávesách je tedy

52 bílých a 36 černých. Na bílé klávesy se dřív užívala slonovina, na černé ebenové dřevo. Dnes se místo nich obkládají klávesy umělými materiály (nejčastěji celuloid). Na litinovém rámu jsou nataženy struny, pro hlubší tóny delší a silnější, pro vyšší tóny kratší a tenčí.

1.5 Pedály

Pedály ovládá klavírista částí chodidel a jsou umístěny pod klaviaturou. Klavíry mají 2 nebo 3 pedály. Pravý pedál ovládá dusítka strun. Každá struna je vybavena dusítkem, jež zastavuje chvění strun a tím utlumuje jejich zvuk. Je propojen s dusítky, která se při sešlápnutí pedálu zvednou ze strun a zvuk pokračuje - dochází k přeznívání tónů. Levý pedál se nazývá *una corda* a patří mezi nejstarší. Jeho sešlápnutím neudeří kladívko do všech tří strun, ale jen do dvou. Jejich zvuk je proto tlumený a zabarvuje se. Prostřední pedál, tzv. *sostenuto*, ovládá rovněž dusítka, ovšem ne všechna, ale ta, jež byla zvednuta při hře ve chvíli sešlápnutí pedálu. Prodlužuje tak délku jen těch tónů, které zněly v momentu sešlápnutí.

1.6 Druhy klavírů

1.6.1 Křídlo

Ve skříni křídla jsou struny a rám uloženy vodorovně. Struny jsou taženy kolmo ke klaviatuře a leží vedle sebe. Velikost křídla se liší, jeho délka může dosahovat od zhruba jednoho a půl metru až ke třem metrům.

Obrázek 2: Křídlo

1.6.2 Pianino

Pianino se od křídla liší rozměry i konstrukcí. Rám a struny jsou umístěny svisle, stejně tak kladívka mají v klidovém stavu svislou polohu, struny se pro úsporu místa kříží. Největšími přednostmi pianina jsou jeho nižší výrobní náklady a menší velikost.

Obrázek 3: Pianino

1.7 Péče o klavír

Aby zůstal klavír stále v dobrém stavu, je vhodné ho uchovávat ve stabilním prostředí bez změny teplot, vlhkosti apod. Rovněž časté stěhování klavíru škodí, změnou prostředí, nebo nárazy při přenášení, se mohou uvolňovat klávesy, struny aj. V místnosti by klavír neměl stát u obvodových stěn či zdrojů tepla. I přes sebelepší péči o nástroj dochází k jeho rozladění. Pak je zapotřebí povolání odborníka, ladiče, který nástroj doladí.

Pro zájemce

Mezi světově známé výrobce klavírů patří americká firma *Steinway & Sons*, londýnský *Broadwood*, vídeňský *Bösendorfer*, berlínský *Bechstein*, pařížský *Erard*. Nejslavnějším českým zástupcem je královehradecká firma *Petrof*, jenž je i největším evropským výrobcem pian.

Pojmy k zapamatování

- křídlo
- pianino
- klaviatura

2 NEŽ ZAČNEME HRÁT

2.1 Jak správně usednout ke klavíru

Pro správnou hru na klavír je nutné dosáhnout co největší volnosti pohybu paží při současném udržování bezpečné rovnováhy a stability těla. Svoji roli hraje též vzdálenost, výše sezení, poloha trupu, nohou.

Sedíme pohodlně, nenuceně, klidně bez zbytečných pohybů, ale vzpřímeně, aby byla podpořena správná funkce paží od uvolněného ramene až po správné postavení a držení ruky. Pomoci nám může navození pocitu „jako bychom byli zavěšeni na neviditelném vlákně jako loutka“. Jakákoli ztrnulost či nepřírozené napětí je vždy na překážku. Sedíme na okraji sedadla, přibližně na jedné třetině, nikoli na celé ploše a nikdy se neopíráme! Sedíme-li na okraji, má trup i paže větší volnost pohybu a opora se přenáší částečně i na nohy. Udržíme tak rovnováhu těla a pozice při hře je tak více stabilní. Vůbec poloha nohou má větší význam než by se na první pohled zdálo - nohy jsou proto „zakotveny“ v podlaze, vysunuté mírně dopředu směrem k pedálům, ne těsně u sebe, opírají se o zem celou plochou chodidel.

Jakákoli jiná poloha nohou - nohy pod sedadlem, noha přes nohu, opírání o nohy sedadla, apod. - porušuje rovnováhu, mění těžiště těla, mění polohu trupu a paží a v důsledku tak narušuje jistotu hry. Sedíme před středem klaviatury v takové vzdálenosti od nástroje, aby lokty byly mírně předsunuty před tělo a ruce pohodlně a přirozeně dosáhly po celé klaviatuře. Výšku sezení pak určuje poloha loktů v poměru ke klávesnici - lokty jsou mírně nad její úrovní.

2.2 Postavení rukou

Můžete přistoupit k vlastnímu postavení rukou na klaviatuře. Základní a nejdůležitější podmínkou je pocit volnosti a poddajnosti celé paže spojený s pocitem plnosti tíže v konečcích prstů. Centrem uvolnění je rameno a jeho uvolněností je pak dána volnost všech ostatních částí paže i ruky, včetně zápěstí. Je důležité najít a zachovat správný poměr mezi uvolněnými částmi paže a pevnými konečky prstů. Myslete také na to, že fyzická uvolněnost je výrazem uvolnění psychického! Pro navození pocitu volnosti paže se osvědčilo např. kývání volně visící paže podél těla podobně jako při chůzi, zvedání a volné spouštění

paže, kroužení paže, vláčné pohyby zápěstím, apod. Nejde však o absolutní, pasivní ochablost!

Z paže volně visící podél těla převezmeme i zcela **přirozený oblý tvar ruky**, tj. dlaňové klouby mírně vystupují, prsty jsou lehce zahnuté. Snahou je zachovat přirozený tvar ruky i tehdy, položíme-li ruku na klávesnici. Prsty pak mohou vykonávat potřebné pohyby bez námahy, nenuceně. Zápěstí udržujeme stále volné, držíme zhruba ve stejné výši s klaviaturou, loket visí volně od ramene poněkud blíže ke klaviatuře. Zpevnění je soustředěno toliko v konečcích prstů, v kloubu nehtového článku - v jeho pevnosti tkví tajemství správného, zvukového úhozu. Pocit tíže v konečcích prstů je konečným subjektivním určovatelem základního tvaru ruky!

POZOR - prsty se nesmějí v nehtových kloubech prohýbat! Ruka musí udržovat trvale svůj tvar, proto cvičíme důsledně každou rukou zvlášť tak dlouho, dokud není její tvar zcela správný; střídáme ruce, abychom zamezili únavě. Jakmile zaznameneáme ztuhnutí, okamžitě je třeba ruku protáhnout, procvičit a znovu uvolnit!!

Správný tvar ruky podpoří i **správné postavení jednotlivých prstů**. Palec je prst nejsilnější, těžkopádný, spočívá na něm váha dlaně a reguluje polohu celé ruky. Aby byl schopen jemné hry, stojí na klávese šikmo shora tak, aby se jí dotýkal jen zčásti, zato neustále - palec nikdy nad klávesu nezdvíháme. Nehtový článek palce směřuje rovnoběžně s klávesou.

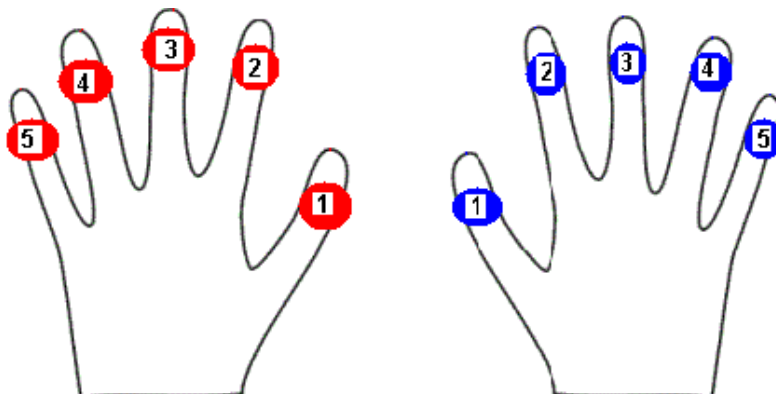
Ukazovák je ve všech třech článcích rovnoměrně zaokrouhlen a pevně fixovaným nehtovým článkem stojí kolmo ke klávese. **POZOR** - v prohýbání krajních prstových kloubů dovnitř je právě ukazovák značně nespolehlivý!! A přitom krásný, znělý tón je podmíněn úderem každého prstu o svou klávesu s jistou energií, silou, čehož nelze dosáhnout, nejsou-li prsty ve svých konečcích pevné. Tón hravý nepevným prstem je neurčitý, slabší, neznělý.

O prostředníku platí totéž, co o ukazováčku! Jen jako nejdelší prst stojí více vpředu, blízko před černými klávesami, přesně v podélné ose paže.

Prsteník je nejslabším, nejméně samostatným prstem, což je dáno tím, že je připoután k prostředníku společnou šlachou a zároveň je přirozeně nahnut k malíku. Pro zvukový úhoz je proto nezbytně nutné, aby byl co nejvíce zaokrouhlen.

Malík není tak slabý, jak se obvykle soudí. Má svůj silný sval a značnou volnost pohybu, což je pro úlohu, kterou má, mimořádně důležité. V pravé ruce hrává melodii, v levé ruce hrává basy! Obojí vyžaduje značné síly a jistoty, které by neměl, pokud by byl zaokrouhlen. Proto malík bývá téměř natažen. Současně tak udržuje ruku na patřičné výši a zamezuje jejímu klesání a propadání dlaňových kloubů.

V notovém zápise se jednotlivé prsty u obou rukou označují stejně a běžně se ke značení klavírního prstokladu používá jejich číselného označení. Tedy palec = 1, ukazovák = 2, prostředník = 3, prsteník = 4, malík = 5. Pro pozdější hru z not je znalost tohoto značení nezbytně nutná.

Obrázek 4: Označení prstů pro hru prstokladů

2.3 Úhozová technika, základní druhy úhozu

Přestože úhozů existuje celá řada, svoji pozornost zaměříme zejména na úhoz legato (od kláves), non legato a později se velmi stručně dotkneme staccata shora. Stále je třeba mít na paměti, že primárním cílem všech technických cvičení je tón určité kvality! Uvážíme-li, že každý prst je jinak fyziologicky uzpůsoben a potřebuje jinou dávku energie k tomu, aby vytvořil tón stejné kvality jako ostatní prsty, pak cílem je pracovat na zvukové vyrovnanosti.

Tomuto cíli je podřízena příprava, postavení a pohyby ruky a prstů, je nezbytná maximální pozornost a intenzivní soustředění, neustálá sluchová sebekontrola. Abychom všem těmto požadavkům mohli dostát, je nezbytné cvičit každou rukou zvlášť, každým prstem opakovat několikrát, vše hrát velmi pomalu, dbát na přesnost a účelnost pohybů i přesnost rytmickou, hrát veškerá tato cvičení z paměti!

3 ORIENTACE NA KLAVIATUŘE

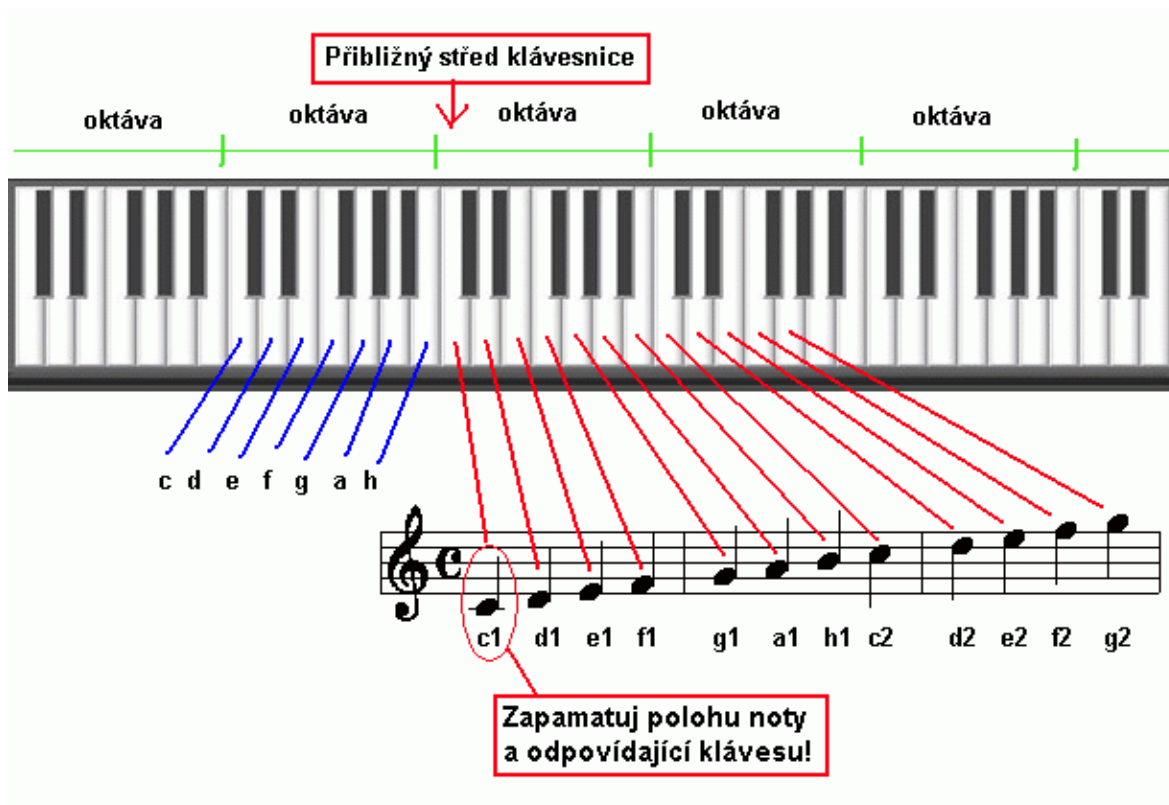
Klaviatura se skládá z bílých a černých kláves, které jsou seskupeny (podle určitých pravidel) do po sobě jdoucích **oktáv**. Bílých kláves je v jedné oktávě sedm a hrají celé tóny (C - D - E - F - G - A - H). Černých je pět a hrají se jimi půltóny (= nejmenší vzdálenost mezi dvěma tóny). Určitým klávesám samozřejmě odpovídají polohy not v notové osnově.

- řada tónů v rozmezí oktávy od tónu c → **c d e f g a h c**
- **notová osnova** = 5 linek a 4 mezery, ne které/do kterých se zapisují noty

Průvodce studiem

Každá 8. klávesa představuje stejný tón v následující (vyšší nebo nižší) oktávě. Jelikož černé klávesy vytvářejí střídavé skupinky po dvou a po třech, stačí si zapamatovat, že tón c vždy leží vlevo od dvojice černých kláves. Klávesa c1 se nachází přibližně ve středu klaviatury vlevo od 2 černých kláves.

Obrázek 5: Klaviatura a notová osnova s označenými tóny

Příklad a cvičení

Procvičte si nalezení klávesy c a odvození jmen dalších kláves. Klávesu c vždy najdeme vlevo od 2 černých kláves. Další jména si pamatujeme na základě této posloupnosti: c - d - e - f - g - a - h.

Obrázek 6: Orientace na klaviatuře

Pojmy k zapamatování

- oktáva
- notová osnova
- celé tóny
- půltóny
- poloha noty c1

Kontrolní otázky a úkoly

- Zahrajte postupně všechny tóny c, všechny tóny e, všechny a atd., ať na přeskáčku vystřídáte všechny oktávy.
- Uvědomujte si polohy daných tónů.
- Vše hrajte střídavě pravou i levou rukou.

4 TÓN A JEHO NOTOVÝ ZÁZNAM

4.1 Délka a výška tónu

Každý tón určují dva zásadní údaje:

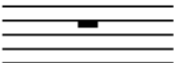
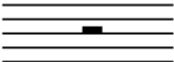
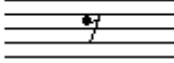
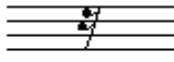
- délka = doba, jakou má daný tón znít,
- výška = poloha, ve které zní (vysoko, nízko).

Nota je tedy značka pro tón, zapisuje se do notové osnovy a tím právě určuje (graficky znázorňuje):

- konkrétní délku tónu a
- konkrétní polohu tónu.

4.2 Délky not

Rozlišujeme následující základní druhy not a jejich délky:

Název	Nota	Pomlka	Délka (noty a pomlky)
Nota celá			4 doby
Nota půlová			2 doby
Nota čtvrt'ová			1 doba
Nota osminová			půl doby (1/2)
Nota šestnáct.			čtvrt doby (1/4)

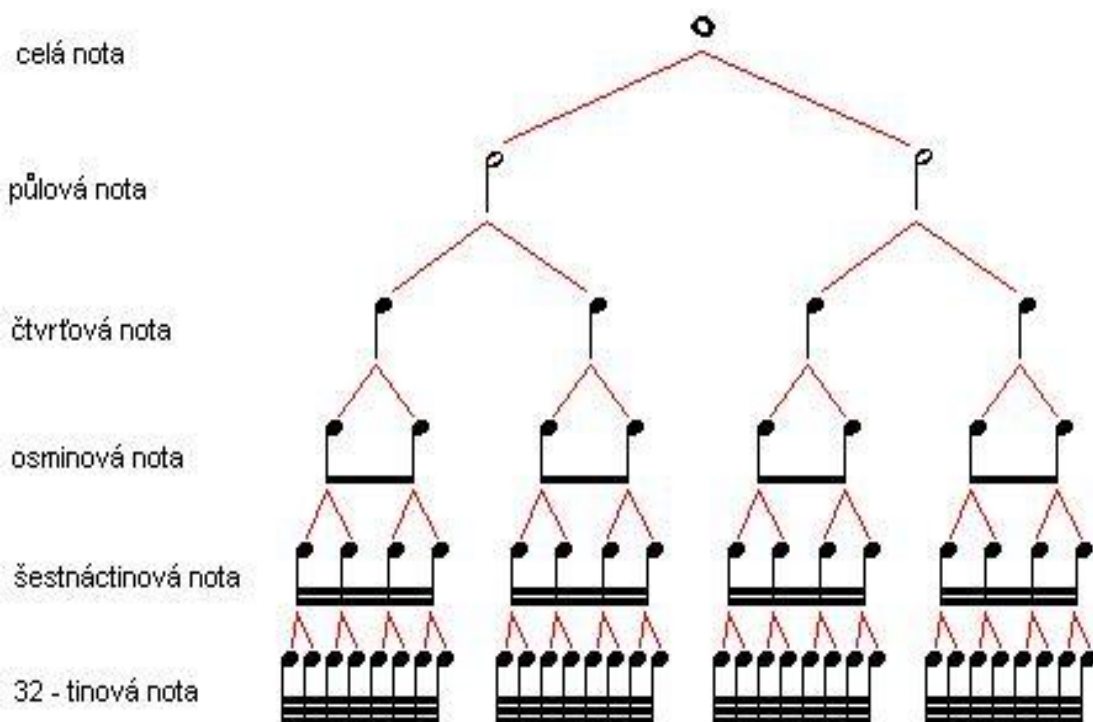
Průvodce studiem

Jednotkou délky tónu je počítací doba, např. celá nota odpovídá znění tónu po dobu 4 dob (raz-dva-tři-čtyři). Pozor na správnou interpretaci pomlky - zejména pomlky celé a půlové (neplést „za-věšení“ na 2. lince shora a položení na prostřední lince v notové osnově).

Pro zájemce

Notu šestnáctinovou dále členíme na noty dvaatřicetinové a ty dále ještě na noty čtyřiašedesátinové (ty by měly 4 trámce).

Příklad a cvičení

Podle obrázku (obr. 6) zahrajte postupně každým prstem pravé ruky daný tón a přesně dodržujte délky not (poloha všech tónů na obr. č. 6 je h1). Vše opakujte i levou rukou.

Obrázek 7: Délky not

Průvodce studiem

Je výhodné pořídit si ke cvičení **metronom** (neboli taktoměr nebo taktometr) je přístroj, který rovnoměrně odklepává rytmus hudební skladby (nejčastěji tak, že každý úder odpovídá jedné čtvrtkové notě). Existuje široká škála metronomů, záleží na vás, který typ vám bude vyhovovat, zda mechanický, elektromechanický nebo elektronický. Metronom lze stáhnout také jako aplikaci do mobilního telefonu, nebo ho najdete on-line - např. na: www.metronomonline.cz

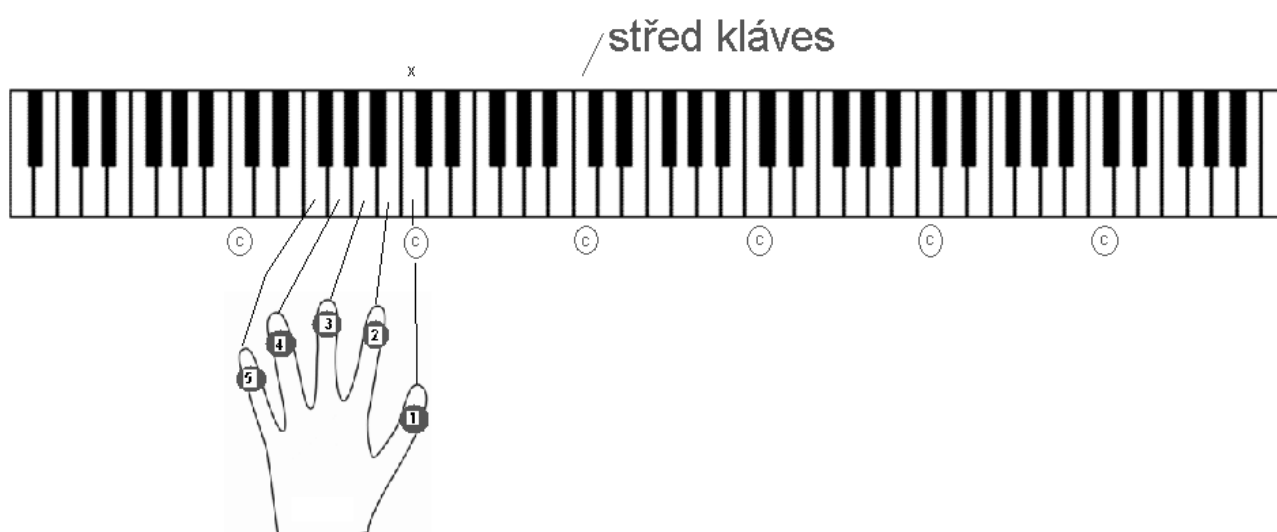
Zamyslete se

Jaký je rozdíl mezi tónem a notou?

Příklad a cvičení

Cvičení na klávese c. Položte prsty levé ruky na bílé klávesy podle obrázku a počítejte opakovaně do 4 způsobem raz-dva-tři-čtyři. Na raz stisknete klávesu c a držíte do čtyř (včetně), poté klávesu pustíte. Na další raz se hraní opakuje. Pokud máte metronom, nastavte tempo přibližné tempu rychlejší chůze.

Obrázek 8: Cvičení na klávese c

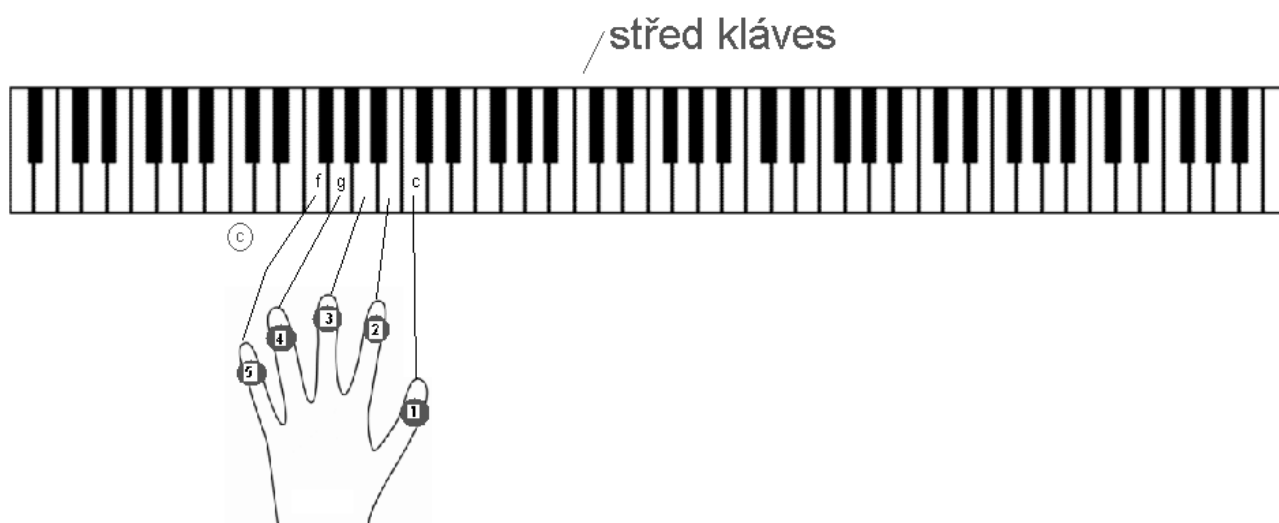
Kontrolní otázky a úkoly

- Stejným způsobem počítejte a hrajte na klávesách postupně tóny (h, a, g, f), kterým přísluší další prsty (podle obr. 7)
- Uvědomujte si polohy daných tónů.
- Vše hrajte také pravou rukou, kdy: palec (1) je na tónu c, ukazovák (2) na d, prostředníček (3) na e, prsteníček (4) na f a malíček (5) na tónu g.

Příklad a cvičení

Podobné cvičení předchozímu, tj. tón zní po celé 4 doby, přičemž střídáte klávesy: hrajete 4 doby tón c, 4 doby tón f a 4 doby tón g. Opakujete a opět hrajte také pravou rukou.

Obrázek 9: Cvičení na klávesách c, g a f

Pojmy k zapamatování

- délka tónu
- výška tónu
- nota celá + pomlka na 4 doby
- nota půlová + pomlka na 2 doby
- nota čtvrtová + pomlka na jednu dobu
- nota osminová + pomlka na půl doby
- nota šestnáctinová + pomlka na čtvrt doby

5 NOTOVÁ OSNOVA A TAKT

5.1 Notová osnova a klíč

Notová osnova má **5 linek** a **4 mezery**. Linky a mezery počítáme zdola nahoru. Pro noty nad nebo pod osnovou používáme tzv. *pomocné linky*. Znaménko na začátku každé notové osnovy se jmenuje **klíč** a určuje výšku a jména not. *Houslový klíč* - také *G-klíč*, protože „obtáčí“ linku, na které je tón *g* - konkrétně polohu noty *g*¹. Pro nízko znějící tóny je využíván *basový klíč*, neboli *F klíč* - určuje polohu tónu *f* (na lince, kde začíná a tečky to zvýrazňují). Notová osnova je rozdělena svislými čarami na pravidelné časové úseky, které nazýváme takty.

Průvodce studiem

Umístění noty v notové osnově vypovídá o výšce tónu. Čím níže je nota na notové osnově, tím je tón hlubší, čím výše je nota zapsána, tím je tón vyšší. Pro hru na klavír používáme oba tyto klíče - zpravidla hraje pravá ruka podle houslového a levá ruka podle basového klíče.

5.2 Druhy taktů

Takt je krátký úsek skladby oddělený taktovými čarami. V taktu pak rozlišujeme jednotlivé **doby**. Každý takt má stejný počet dob (trvání), stanovený taktovým označením na začátku notové osnovy. Označení taktu píšeme za klíčem v podobě zlomku a říká nám nejen kolik dob je v každém taktu, ale také jakou délku má základní doba. Tzv. *jednoduché* takty jsou: **dvoudobý** a **třídobý**. Ostatní takty jsou *složené* ze dvou či více taktů jednoduchých. Např. takt **čtyřčtvrtový** nebo také „celý“ (označován také písmenem C).

Pravidelný počet dob určuje **metrum** (= pohyb) skladby. Rozlišujeme metrum a **rytmus**: to, co vytukává metronom, je metrum. To, co vytleskáváme, hrajeme, zpíváme - nazýváme rytmus.

Taktové čáry mohou mít různou podobu a funkci. Obyčejná taktová čára odděluje takty. Dvojitá taktová čára označuje určitý úsek skladby (např. změnu taktu nebo předznamenání). *Repetice* = opakování vyznačeného úseku. Silná závěrečná dvojitá taktová čára označuje závěr skladby (viz obr. 9).

Obrázek 10: Taktová označení

Průvodce studiem

V každém taktu tedy mohou být noty nebo pomlky různých hodnot a hlavním pravidlem je, že celkový součet délek všech not/pomlk vždy musí odpovídat určenému taktu! (viz obr. 10)

Obrázek 11: Taktová označení v notové osnově

Zamyslete se

Kde v jednotlivých taktech najdeme tzv. doby přízvukné a nepřívukné? (rada: hledejte na obr. 10). Vydedukujete pro to pravidlo?

Příklad a cvičení

Zahrajte postupně každým prstem znázorněný notový zápis (tón g1). Každý řádek opakujte střídavě levou a následně pravou rukou. Pečlivě dodržujte příslušné délky not. Opět doporučujeme použít metronom, nastavte tempo přibližné tempu pomalejší chůze.

Obrázek 12: Cvičení - takty, délky not

Pojmy k zapamatování

- notová osnova
- klíče - houslový a basový klíč
- takt (takty) a doba (doby)
- druhy taktů
- jednoduché takty
- takty složené
- metrum a rytmus
- taktové čáry
- repetice

Pro zájemce

Obrázek na následující straně znázorňuje další nejběžněji používané druhy taktů. Pozorně sledujte změny v poměru označení taktu : délka noty. Vypozerujte, k jakým změnám v počítání dochází, resp. podle označení taktu zkuste přijít na pravidlo, které určuje hodnoty daných not ve znázorněných taktech.

Obrázek 13: Další druhy taktů

6 TÓNY ZÁKLADNÍ A ODVOZENÉ

Základních tónů je sedm: C, D, E, F, G, A, H. Odvozené tóny vznikají půltónovým zvýšením nebo snížením základního tónu.

6.1 Posuvky

- **křížek** - zvyšuje základní tón o půl tónu; k základnímu pojmenování noty připojujeme koncovku "is" = Fis, Cis, Gis, Dis, Ais, Eis, His.

b - **bé** - snižuje základní tón o půl tónu; k základnímu pojmenování noty připojujeme koncovku "es" nebo jen „s“ = Hes (Be), Es, As, Des, Ges, Ces, Fes.

Platnost křížku nebo bé ruší **odrážka** -

Je-li zvýšení nebo snížení tónu přechodné, píšeme patřičné znaménko před příslušnou notu. Platí pak pro daný takt, není-li zrušeno odrážkou. Znaménku v tomto případě říkáme **posuvka**.

Průvodce studiem

Můžete se setkat také s dvojkřížky a dvojbéčky. Toto dvojí navýšení anebo snížení o dva půltóny (jeden tón), provádíme stejně, jako v předešlém případě, pouze budeme připojovat koncovky isis a eses. Dvojkřížek značíme znaménkem, podobným x, u dvojbéček je to znaménko dvou béček psaných za sebou. Dvakrát zvýšené tóny c, d, e, f, g, a, h tedy budou: cisis, disis, eisis, fisis, gisis, aisis, hisis a 2x snížené: ceses, deses, eses, fesess, geses, ases, heses.

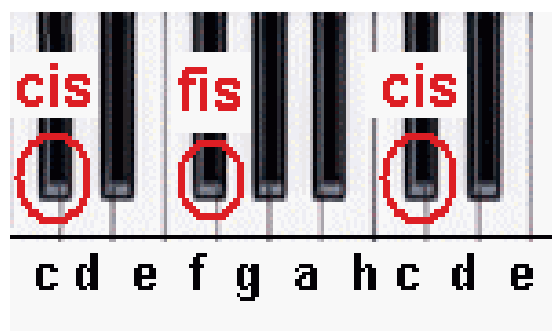
6.2 Předznamení

Má-li být zvýšení nebo snížení tónu trvalé, tj. má platit pro celou skladbu, píše se znaménka na začátek skladby za klíčem a nazýváme je **předznamení**. Křížky a bé v tomto případě platí pro noty v celé písni, nedojde-li ke zrušení odrážkou nebo změnou tóniny. Předznamení označuje *tóninu* (v násl. kapitole).

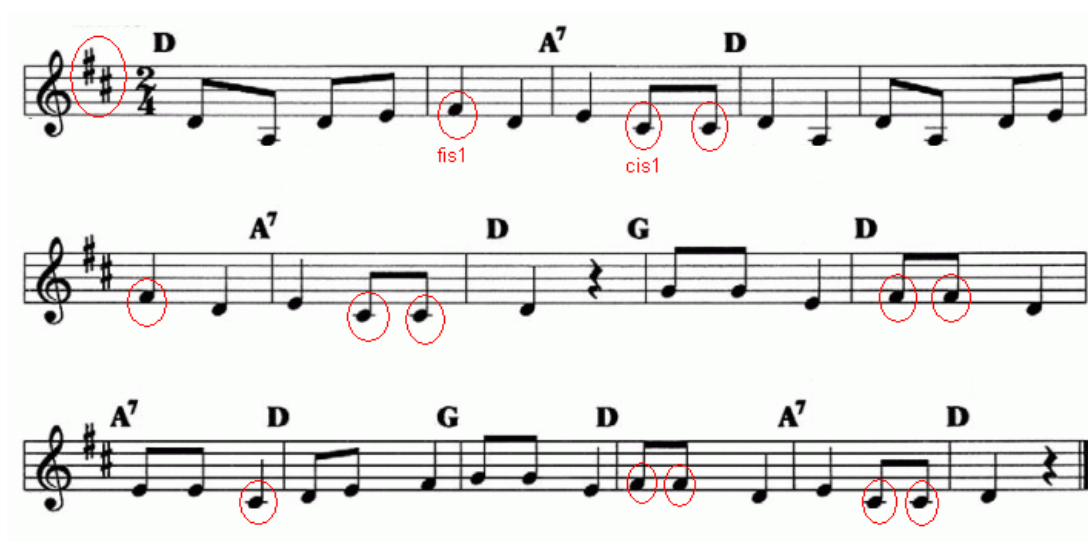

Příklad a cvičení

Na obrázku 14 vidíte zápis písně se dvěma křížky. Předznamenání (křížky na místě tónu c2 a f2) nám určuje, že všechna c a f ve skladbě budou o půl tónu výš, tj. cis a fis. Najděte na klaviatuře tóny písně (poslouží obrázek 13, ale také předešlé obr. 4 a 5) - tzn. tóny: a, cis1, d1, e1, fis1 a g1. Zahrajte melodii pravou rukou, přičemž postupujte následovně: ujasněte si prstoklad = palec (1) bude hrát tóny cis1 a tóny a, ukazovák (2) tóny d1, prostředníček (3) tóny e1, prsteníček (4) tóny fis1 a malíček (5) tóny g.

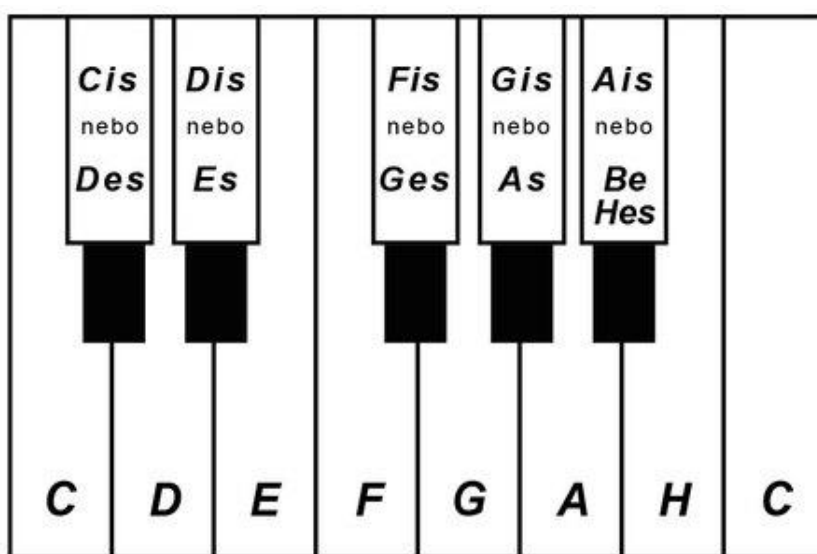
Obrázek 14: Tóny cis a fis na klaviatuře

Obrázek 15: Příklad not. zápisu písně se dvěma křížky

6.3 Enharmonická záměna

Tónům, které znějí stejně, ale jinak se jmenují, říkáme tóny enharmonické. Když zvýšíte tón C na Cis a snížíte tón D na Des, dostanete tentýž tón ležící mezi základními tóny C a D. Jedná se o jeden tón (tataž černá klávesa), přestože pro něj máme dvě různá označení. Na klaviatuře klavíru je problematika půltónů krásně přehledná - základní tóny jsou na bílých klávesách, půltóny na černých. Názorně ukazuje následující obrázek. Tento princip nazýváme enharmonickou záměnou.

Obrázek 16: Tóny základní a odvozené na klaviatuře

Průvodce studiem

Pozor na přirozené půltóny mezi tóny E-F a H-C! Mezi těmito tóny černé klávesy nejsou, protože vzdálenost mezi nimi je pouze půl tón. Pokud tedy zvýšíme tón E o půl tónu = Eis - je to tón stejně znějící jako F, zvýšíme-li tón H = His - dostaneme tón stejně znějící jako C. Naopak snížíme-li F na Fes - získáme tón stejně znějící jako E a pokud snížíme C na Ces, máme tón stejně znějící jako H. Podle toho se výše uvedené tóny také hrají (tzn. musíte respektovat názvy not tak, jak to předepíše jejich zápis).

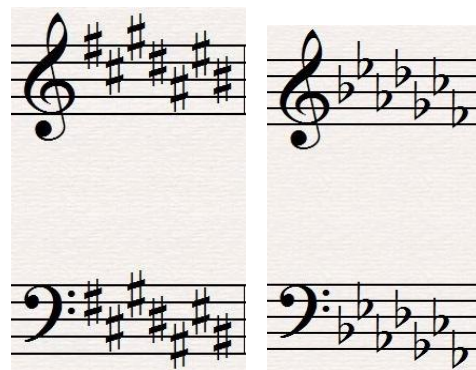
Příklad a cvičení

Zvolte některou nám dobře známou dětskou píseň, která nepřesahuje rozsah pěti tónů - např. *Ovčáci*, *čtveráci*, *Maličká sú*, *Cib, cib, cibulenka*, *Kdes holubičko lítala*, *To je zlaté posvícení*, *Měsíček svítí*, *Stála basa u primasa*, *Travička zelená* atd. Nejprve si ji zazpívejte, pak zvolte tónový prostor od c1 - g1. 6 Zpočátku vytukávejte - hrajte jedním prstem, později lze obě ruce střídat, posléze hrajte všemi prsty - máme k dispozici pět tónů a pět prstů, tedy prstoklad je zřejmý, c1 = palec, g1 = malík! Nakonec můžeme hrát obouruč *unisono* = obě ruce hrají stejné tóny, jen v jiné oktávě a patřičnými prsty.

Průvodce studiem

Je nutné, abyste věděli, jak za sebou křížky a béčka následují - jejich pořadí je v hudbě pevně dané. V části 5.1 je pořadí už vy-psáno, níže vidíte přesnou polohu předznamenání (komplet - tj. všech 7 křížků a všech 7 bé) zapsáno v notové osnově - jak v houslovém, tak v basovém klíči.

Pojmy k zapamatování

- základní tóny
- odvozené tóny
- posuvky
- předznamenání
- enharmonická záměna
- unisono

Půjde především o stupnici C dur a některé další stupnice tzv. základní prstokladové skupiny, tzn. stupnice se stejným prstokladem (jako u C dur). Stejným prstokladem se hrají z durových stupnic ještě G dur, D dur, A dur, E dur.

7.4 Nácvik hry stupnic

Doposud jste se ve cvičeních a při hře písní pohybovali převážně v pětitonovém (popř. oktávovém) rozmezí. Pro další rozvoj techniky je nezbytné osvojit si nový technický prvek - podkládání palce a překládání přes palec.

Příklad a cvičení

Nácvik podkládání palce: palec je při hře v neustálém kontaktu s klávesou, jeho přesunutí - podložení pod ostatními prsty z jedné klávesy na druhou se děje rychle a zcela plynule, bez trhnutí ruky. Palec „nevisí“ mimo klávesy, ale podkládá se těsně nad nimi a to hned poté, jakmile stiskne klávesu další prst. Zápěstí je přitom mírně zdvižené. Prstoklad je nad notami vyznačen.

Nácvik překládání přes palec: jakmile palec stiskne klávesu, přesuneme - přeložíme přes něj další prst. Spolu s ním se mírně přesune celá ruka. Když další prst zahraje jemu určenou klávesu, palec se pod ním, těsně nad klávesami podsune a přichystá se k další hře na vedlejší klávese. Také překládání prstů přes palec má být rychle a plynule. Vše cvičte pravou a levou rukou.

pravá

a)

b)

c)

levá

a)

b)

c)

Obrázek 18: Cvičení - podkládání palce a překládání přes palec

Příklad a cvičení

Stupnici hrajeme vždy zásadně zpaměti, nejméně přes dvě oktávy, zpočátku cvičte každou rukou zvlášť, popř. dohromady protipohybem (tzn. pravou rukou doprava a levou rukou opačným směrem - doleva). Všechny tóny důsledně vážeme (tzv. *legato* = snažíme se tóny propojit) a cvičíte v pomalém tempu. Při úhozu každého prstu zvolna posunujeme celou paži ve směru hry, ale prsty držíme zahnuté a nad klávesami - rozvírání ruky a natahování prstů není dovoleno! POZOR - zapamatujte si správný prstoklad - podkládáme nejprve pod 3. a posléze pod 4. prstem.

Obrázek 19: Cvičení - stupnice C dur

V přílohách najdete noty s prstoklady ke všem durovým i mollovým stupnicím.

Pojmy k zapamatování

- stupnice
- tónina
- stupnice dur a moll
- prstoklad
- legato

8 AKORDY

Akord je skupina nejméně 3 tónů různé výšky, které hrajeme buďto rozloženě = tóny jednotlivě za sebou - tj. tzv. **melodický** akord, nebo hrajeme všechny tóny najednou - tj. tzv. **harmonický** akord (*harmonie* = *souzvuk*).

8.1 Nácvik hry akordů

Průvodce studiem

Před tím, než budete hrát celé akordy o třech (či více) tónech, naučte se **dvojhmaty** (= hrají nejprve dva tóny současně). Podmínkou správně zahraného dvojhmatu je, aby oba tóny zazněly skutečně současně - tóny se nesmí ozvat odděleně!

Příklad a cvičení

Cvičení dvojhmátů - dbejte na to, abyste u dlouhých hodnot dodrželi přesně rytmus - př. a). Na každém dvojhmatu uvolněte zápěstí buď pohyby nahoru, dolů, nebo krouživým pohybem. Prstoklad nad notovou osnovou je určen pro pravou ruku, pod notovou osnovou pro levou ruku. Tečky nad notami znázorňují styl úhozu *staccato* = rychlý energický pohyb ruky v př. b) směrem od kláves - tzn. z položených prstů na klávesách a v c) shora.

a)

b)

Obrázek 20: Cvičení - dvojhmaty 1

c)

Obrázek 21: Cvičení - dvojhmaty

Příklad a cvičení

Dalších cvičení na procvičování dvojhmátů. Taková, v nichž už narazíme na některé technické problémy související s hrou dvojhmátů.

Obrázek 22: Cvičení - dvojhmaty 2

Příklad a cvičení

Ovčáci, čtveráci - doprovod dvojhmaty lze hrát v držených tónech vždy na celý takt - př. a), dále rozdělit na půlové (čtvrtové) noty a střídat dva dvojhmaty - př. b) a ve třetím způsobu rytmizace - př. c), kdy hrajete tóny odděleně, si již připravujete další možnosti realizace doprovodu, kterým se budete věnovat později.

Moderato

Ov - čá - ci, čtve - rá - ci, vy jste na - ši vič - ku i tu čo - čo - vič - ku vy - pás - li.

a)

b)

c)

Obrázek 23: Cvičení - dvojhmaty 3

Kontrolní otázky a úkoly

- Přestože jsou uváděné příklady převážně v tónině C dur, určitě si osvojenou novou látku bezprostředně zkoušejte také v jiných tóninách.
- Pro určení správných tónů jiné tóniny využijte přílohového notového materiálu (přílohy I, II, III, IV a V).

8.2 Průprava hry celého akordu

Průvodce studiem

Při nácviku hry akordů - tj. správně zahráných souzvuků (nejméně) tří tónů, vyjděte nejprve z dříve osvojené dovednosti hry dvojhmatů.

Příklad a cvičení

Cvičení - hry celého akordu. Všechny tři klávesy je nutné stisknout přesně současně! Bezprostředně po úhozu uvolnit zápěstí, mírně směrem vzhůru, jako byste se „opřeli“ o klavír. POZOR - nezvedat lokty (nedávat je od sebe)!

Obrázek 24: Cvičení - akordy

Pro zájemce

Stylizace akordů v pravé ruce - doprovodné akordy lze hrát také pravou rukou. Takový způsob stylizace akordů (tj. v pravé i v levé ruce zároveň) je velmi efektní. Pravá ruka hraje nejen melodii, ale současně přidává i tóny akordů. Ty zazní jen krátce v momentě akordické změny, což však vyžaduje použití pedálu. Levá ruka hraje buď basové tóny jednotlivě, nebo je zdvojuje v oktávě. To již vyžaduje vyšší technické nároky.

8.3 Základní harmonické funkce - T, S, D

Na každém tónu stupnice lze vystavět **kvintakord** = souzvuk tří současně zahranych tónů, které jsou navíc poskládány podle určitých harmonických pravidel. *Durový* kvintakord je jedním z nejpoužívanějších akordů v evropské hudbě.

Stejně tak, jako má každý tón stupnice své zvláštní postavení a jinou důležitost, nejsou ani akordy na těchto jednotlivých stupních rovnocenné, ale existuje mezi nimi jistá hierarchie a plní odlišnou harmonickou úlohu.

Třemi nejdůležitějšími a nejfrekventovanějšími z akordů jsou tzv. **základní harmonické funkce**, které dokážou přesvědčivě zvukově charakterizovat danou tóninu a **tvoří základní harmonický materiál pro nejjednodušší doprovod téměř všech lidových písní.**

Základem a výchozím kvintakordem je kvintakord postavený na I. stupni (stupni tóniny, tj. na 1. tónu stupnice), tzv. **tónika - T**. Protipól k tónice je kvintakord postavený na V. stupni, tzv. **dominanta - D**, který přináší do harmonie určitou dynamiku a napětí. Trojici hlavních harmonických funkcí doplňuje kvintakord postavený na IV. stupni, tzv. **subdominanta - S**. Akordy vytvořené na ostatních stupních označujeme jako vedlejší harmonické funkce.

Obrázek 25: Základní harmonické funkce

Zamyslete se

Uvědomte si rozdíl mezi pojmy stupnice - tónina - tónika.

Kontrolní otázky a úkoly

- Zahrajte T, S a D postupně ve více tóninách. Prstoklad levé ruky: 5-3-1 a pravé: 1-3-5. Pro určení správných tónů opět využijte notový materiál v přílohách (P I, II, III, IV a V).

8.4 Základní harmonická kadence

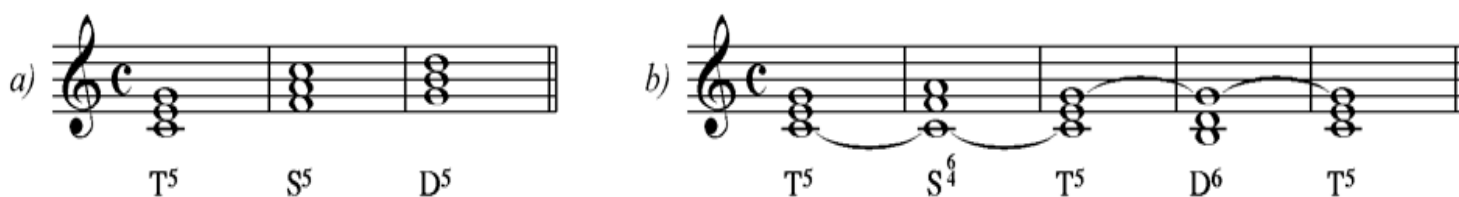
Jak už bylo zmíněno výše, základní harmonický materiál pro nejjednodušší doprovod lidové písně představují kvintakordy vytvořené na I., IV. a V. stupni příslušné tóniny. Kvintakord na I. stupni - tóniku označujeme jako **T5**, kvintakord na IV. stupni - subdominantu označujeme jako **S5** a kvintakord vystavěný na V. stupni - dominantu označujeme jako **D5**. Sled těchto hlavních harmonických funkcí, které zřetelně charakterizují tóninu, nazýváme **základní harmonickou kadencí**.

Z důvodů správného, (tzv. *přísného*) spojování příbuzných akordů (spojení - ztv. zadržení stejných tónů v po sobě jdoucích akordech), ale také s ohledem na efektivitu pohybů a snazší hmatovou orientaci na klaviatuře nepoužíváme při hře kadence všechny zmíněné akordy v tzv. základním tvaru, ale využíváme tzv. **obraty kvintakordu** = přeskupení tónů v kvintakordu podle určitých pravidel. První obrat nazýváme **sextakord** - značíme číslem **6** a druhý **kvartsextakord**, který značíme zlomkem **6/4**. Základní tvar, kvintakord, je vhodný především pro tóniku na začátku a v závěru kadence (písně), protože působí zvukově nejstabilněji.

Příklad a cvičení

Kvintakordy vytvořené na I., IV. a V. stupni tóniny C dur - T, S, D - př. a). **Základní harmonická kadence** C dur - přísné spojování příbuzných akordů - př. b).

Obrázek 26: Kvintakord, jeho obraty a zákl. harm. kadence

Pro zájemce

Pravidlem pro tvorbu obrátů kvintakordy - spodní tón tóniky (T5) přesuneme o oktávu výš a dostaneme sextakord (T6). Dále pokračujeme...

čujeme obdobně - spodní tón (vzniklé) T6 přesuneme o oktávu výš a dostaneme kvartsextakord (T 6/4).

8.5 Kytarové akordické značky

Akordy jsou značeny velkými písmeny abecedy a bývají uvedeny nad notovou osnovou. Název akordu **odpovídá názvu základního tónu** daného akordu (základní tón je ten první-nejnižší tón akordu, ale pozor! Když je akord v základním tvaru, tj. jako kvintakord, ne jeho obrat - v tom případě se nejnižší tón akordu (sextakordu, kvartsextakordu) nazývá *basový*).

Příklad a cvičení

Cib, cib, cibulenska - píseň v tónině C dur - doprovod je tvořen základním tónem akordu na I. stupni - T (tónika) = akord C-dur, kytarová značka C; základním tónem akordu na V. stupni - D (dominanta) = akord G dur, kytarová značka G. Kytarová značka se píše pouze tam, kde má dojít ke změně akordu. Jinak se hraje v doprovodu týž akord vždy na první dobu každého taktu. Častěji hrajeme jen v případě, že je harmonická změna uvnitř taktu.

Allegretto C

Cib, cib, ci - bu - len - ka, mak, mak, ma - ku - len - ka, když jsem by - la ma - lič - ká,

cho - va - la mě ma - tič - ka. A teď když jsem ve - li - ká, mu - sim cho - vat Je - ní - ka.

Obrázek 27: Cvičení - akordické značky a funkce

Kontrolní otázky a úkoly

- Proč je výhodné (a vhodné) označovat doprovodné akordy pod notovou osnovou také funkčními značkami - T, S, D?

Průvodce studiem

Pro bezpečnou hru akordů při doprovodu (harmonizaci) písni je nutné, abyste měli teoretickou znalost, ale také si prakticky osvojili základní harmonické kadence v tóninách, které se běžně v učebnicích hudební výchovy vyskytují. Pro snazší orientaci v kadencích v nejužívanějších tóninách níže jejich přehled.

The image displays six musical staves, each representing a major key and a sequence of seven chords. The chords are labeled as follows:

- C dur:** T⁵, S⁴, T⁵, D⁶, D⁵, D⁴, T⁵
- D dur:** T⁵, S⁴, T⁵, D⁶, D⁵, D⁴, T⁵
- E^b dur:** T⁵, S⁴, T⁵, D⁶, D⁵, D⁴, T⁵
- E dur:** T⁵, S⁴, T⁵, D⁶, D⁵, D⁴, T⁵
- F dur:** T⁵, S⁴, T⁵, D⁶, D⁵, D⁴, T⁵
- G dur:** T⁵, S⁴, T⁵, D⁶, D⁵, D⁴, T⁵

Obrázek 28: Harmonické kadence ve vybraných tóninách

Pojmy k zapamatování

- akord
- dvojhmat
- staccato
- základní harmonické funkce
- kvintakord
- obraty kvintakordu
- základní harmonická kadence
- kytarové akordické značky

9 FLÉTNA

Flétna patří mezi nejstarší dechové nástroje lidské civilizace. Velmi populární byla již ve starověku. Jedná se o nástroj, na který je poměrně jednoduché se naučit hrát, proto je vhodný pro děti a dospělé začátečníky. Nejběžnějším typem flétny, se kterou se začíná je **zobcová flétna**. Hlavním důvodem je, že naučit se na ni hrát je poměrně jednoduché a navíc její pořizovací cena je velmi přijatelná.

9.1 Popis flétny

9.1.1 Hlavice

Hlavice se skládá ze zobce, zvukového kanálku, jazýčku a zvukového výřezu. Ke rtům přikládáme **zobec**, do kterého foukáme, dech pak prochází **vzduchovým kanálkem** a **zvukovým výřezem** „vzdušnicí“ vychází tón.

9.1.2 Tělo - korpus

Delší díl zobcové flétny, dutá trubice s řadou sedmi dírek na vrchní straně a jednou dírkou palcovou na straně spodní. Některé flétny mají místo dvou spodních dírek dvojité dírky, které umožňují zahrát všechny chromatické tóny. Tělo je v horní části ukončeno „čepem“ a na něm je nasazena hlavice.

9.1.3 Nožka

Některé nástroje mívají ještě „nožku“, která je nasunuta na spodní čep korpusu. Na nožce je umístěna poslední dírka, nebo dvojitá dírka. Pootočením nožky se upravuje správná vzdálenost pro malíček.

9.2 Pořízení flétny

Levnější plastové flétny se zpravidla pořizují dětem - nevyžadují tak složitou údržbu jako flétny dřevěné. Plastové flétny se také skvěle hodí pro menší děti, u kterých je možné, že u hraní nevydrží.

Průvodce studiem

Kupujte flétnu rozkládací na tři díly. Jednak lépe hraje a jednak se lépe čistí. Flétna plastová je tedy ideální pro svou snadnou údržbu, ale nutno podotknout, že flétna dřevěná má příjemnější a kvalitnější zvuk. Poté co se naučíte základy, můžete si pořídit kvalitnější dřevěnou flétnu. Ty mají příjemnější zvuk, ale není tak jednoduché se o ně starat. Plastové i dřevěné flétny seženete v kamenných obchodech s hudebninami nebo na internetových obchodech.

Obrázek 29: Školní zobcové flétny

9.3 Péče o flétnu

Protože se foukáním do nástroje uvnitř sráží vlhkost, je nutné ho čistit. Flétnu čistíte vytěrákem (viz obr. 30) tak, že ji rozeberete na jednotlivé části a důkladně je pročistíte.

Co flétně škodí:

- vlhko,
- prach,
- změny teplot,
- náraz.

Obrázek 30: Vytěrák na čištění flétny

9.4 Sestavení flétny

Po zakoupení flétny je důležité naučit se ji správně sestavit. Školní flétny a některé typy plastových fléten mají pouze jednu část, ale ostatní typy fléten mají většinou tři oddělitelné části:

- horní část s náustkem,
- střední část s otvory,
- spodní část ve tvaru zvonu s dalším otvorem.

Průvodce studiem

Všechny části flétny k sobě jemně přišroubujete. Spodní část flétny by měla být natočená tak, aby její díрка byla jemně natočená doprava, pokud jste pravák. V opačném případě ji natočte jemně doleva.

Pojmy k zapamatování

- zobcová flétna
- části flétny
- škodlivé vlivy pro flétnu
- sestavení flétny

10 HRA NA FLÉTNU

Počátky hry na zobcovou flétnu jsou spojeny se správným postojem, držením nástroje, správného dýchání a tvoření tónů a správné techniky při zakrývání dírek.

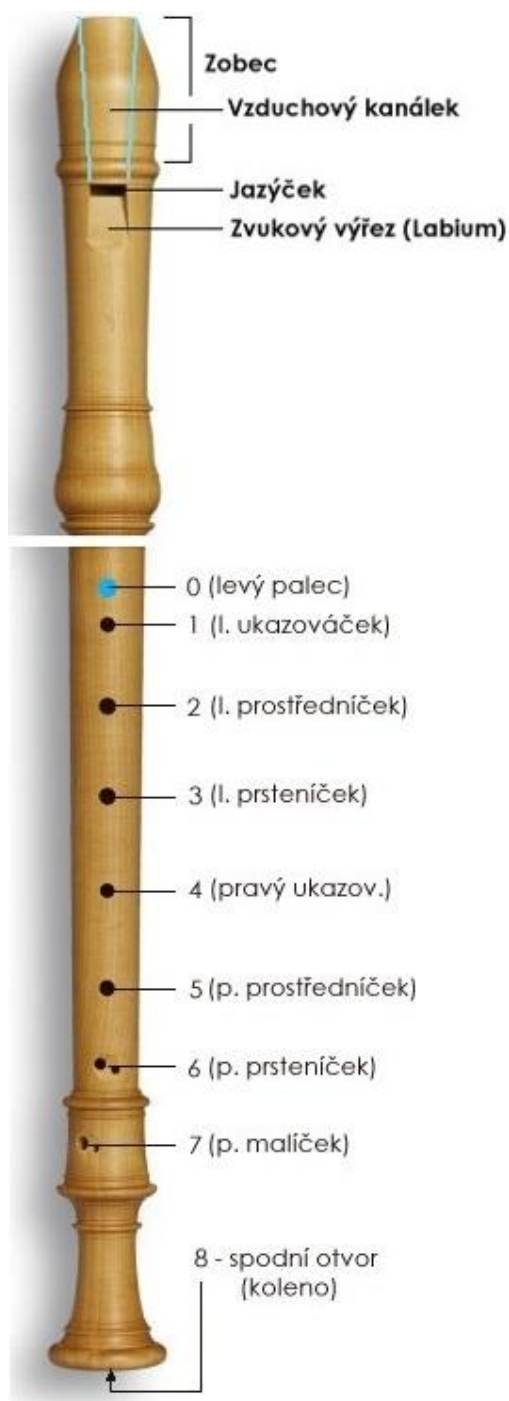
10.1 Držení flétny

Důležitým krokem je správné držení flétny. Flétnu vezměte do rukou a přiložte si ji k ústům. Jemně ji držte mezi rty a přidržujte si ji prsty. Zadní strana (s jedním otvorem) míří k tělu, přední strana s více otvory míří dopředu. Flétny se nedotýkejte zuby ani do ní nekousejte. Poslední pravidlo je logické, a to že zadní strana s jednou dírou směřuje k tělu a přední strana s více dírami směřuje nahoru (dopředu).

10.2 Správný prstoklad

Různými kombinacemi při zakrývání dírek flétny se mění výška tónů. Levá ruka bez malíčku pokrývá dírky vrchní části flétny. Pravá ruka pokrývá dírky spodní části flétny, jen palec má funkci podpěry flétny zhruba mezi čtvrtou a pátou vrchní dírkou flétny.

Dírky je potřeba zakrývat bříšky prstů, nikoli špičkou. Nehrající prsty jsou zvednuty cca 1 cm nad dírkami. Přesný tón závisí na přesném zakrytí dírek, netlačíme však příliš silně. Palec levé ruky při odkrývání nezvedáme, ale pouze odkloníme jeho bříško od dírky, špičkou stále podpírá flétnu.

Obrázek 31: Zobcová flétna - držení/prstoklad

Příklad a cvičení

Desatero správného držení zobcové flétny

Postupujte podle následujících bodů:

1. Pravou rukou uchopíme flétnu ve spodní části korpusu.
2. Levá ruka drží flétnu v horní části korpusu.
3. Palec levé ruky zakrývá spodní díрку a malíček levé ruky nikdy nehraje.
4. Flétnu přidržují i hrající prsty.
5. Obě ruce jsou uvolněné. Křečovitě držení znesnadňuje hru.
6. Zobcovou flétnu držíme v poloze mezi svislým a vodorovným směrem.
7. Při hraní můžeme stát nebo sedět.
8. Neskláníme hlavu a nezvedáme ramena.
9. Lokty držíme mírně od těla jako ptačí křídélka. Hrudník potřebuje dostatečný prostor k dýchání.
10. Při hře musí být všechny díly zobcové flétny pevně spojeny.

10.3 Správné foukání

Jednou z nejtěžších, ale zároveň nejdůležitějších technik, je správné foukání do flétny. Důležité je naučit se správně hospodařit s dechem a při hře na flétnu neplatí nádech nosem! Při hře nadechujeme ústy jako při zpěvu. Důležité je však procvičovat správné hluboké dýchání, kdy se nadechujeme nosem. Uvolňovací dechové cvičení: ležíme na zemi, zavřeme oči, uvolníme celé tělo a pomalu se nadechujeme a vydechujeme. Výdech by měl být dlouhý a klidný.

Příklad a cvičení

Do flétny foukejte jemně a stále stejnou silou. Pokud budete foukat příliš silně, flétna bude mít ostrý a nepříjemný zvuk. Zákla-

dem je foukat do náustku, a to velmi jemně. Stejně jemně jako když foukáte do bublifuku a chcete mít krásné bubliny. Foukejte stále stejnou silou, jedině tak budete hrát všechny tóny stejně silně. Do flétny foukejte vzduch z bránice a udržujte stejnou sílu dechu, aby byly tóny stejně silné. Že do flétny foukáte příliš silně poznáte podle toho, že se z ní budou linout nepříjemné a ostré zvuky. V takovém případě je potřeba dech zmírnit a foukat méně silně a intenzivně. Chceme se naučit cítění bránice a dýchat tzv. „do bránice“.

10.4 Technika jazyku

Dalším nejdůležitějším krokem je správná technika jazyku. Při hraní na flétnu se noty začínají a ukončují jazykem. Při nácviku a procvičování správné polohy jazyka a během celé hry na zobcovou flétnu si dejte pozor, abyste do flétny nezpívali, ale vydávali tóny pouze pomocí svého dechu.

Příklad a cvičení

Jazyk si položte na horní patro a zuby a pokuste se říci „*důůdůů-důů*“. Zvuk by měl vždy začínat a končit u horního patra, díky tomu se naučíte hrát krásné tóny s jasným začátkem i koncem.

10.5 Hra not

Vaší první notou bude nota H.

Příklad a cvičení

Flétnu vezměte do rukou a přiložte ji k ústům. Otvor v zadní části flétny zakryjte levým palcem a nejvyšší přední otvor zakryjte levým ukazováčkem. Pravým palcem si přidržujte flétnu. Následně jemně foukněte do náhubku. Pokud se vám tón nepovede, zní příliš skřípavě nebo silně, překontrolujte, zda máte oba otvory dobře zakryté. Také se zaměřte na sílu dechu. Opakujte, dokud nebudete zcela spokojeni.

Zamyslete se

Chybovali jste? Časté chyby:

- měli jste špatně zakryté oba určené otvory,
- prsty se vám během hry pohnuly,
- foukli jste do flétny příliš silně nebo nerovnoměrně.

10.6 Prstoklad pro jednotlivé noty

Níže vidíte graficky znázorněny prstoklady pro ostatní tóny.

Fingering Chart = prstoklad

○ open hole ● closed hole ◐ half hole

(Descant) Soprano⁺
Tenor

(Treble) Alto
Sopranino⁺

Bass⁺

LEFT HAND

RIGHT HAND

Thumb

1st finger

2nd finger

3rd finger

1st finger

2nd finger

3rd finger

4th finger

⁺Sounds an octave higher

1) Alternate

Obrázek 32: Notové prstoklady

10.6.1 Noty levé ruky

Noty, které budete hrát pomocí levé ruky: H, A a G. Další dvě noty, které se hrají levou rukou, jsou noty C2 a D2.

Příklad a cvičení

Zahrajte notu A - použijete stejný prstoklad jako u noty H, pouze s tím rozdílem, že k ukazováčku připojíte ještě prostředníček levé ruky, kterým zakryjete druhý otvor shora.

Zahrajte notu G - u noty G použijete stejný prstoklad jako u noty A, ale tentokrát přidáte navíc ještě prsteníček, kterým zakryjete třetí otvor shora.

Zahrajte noty C2 a D2 - při hraní noty C2 zakryjte zadní otvor levým palcem a prostředníčkem levé ruky zakryjte druhý otvor shora. U hraní noty D2 se ponechá zadní otvor odkrytý. Prostředníčkem levé ruky zakryjte druhý otvor shora.

10.6.2 Noty pravé ruky

První noty, které budete hrát pomocí pravé ruky: E, D a Fis. Další dvě noty, které se hrají za pomoci pravé ruky, jsou noty F a C1. Tyto dvě noty jsou pro začátečníky poměrně náročné, jelikož se při nich musí najednou zakrývat větší množství otvorů.

Příklad a cvičení

Zahrajte notu E - při hraní noty E použijete stejný prstoklad jako u noty G, ale připojíte ještě prsty pravé ruky. Pravým ukazováčkem zakryjete čtvrtý otvor shora a pravý prostředník položíte na pátý otvor shora.

Zahrajte notu Fis - použijete stejný prstoklad jako u noty D, pouze s tím rozdílem, že uvolníte ukazováček ze čtvrtého otvoru shora a všechny ostatní prsty necháte na místě.

Zahrajte notu F - při hraní noty F položíte palec levé ruky na zadní otvor. Ukazováček, prostředníček a prsteníček levé ruky položíte na tři horní otvory. Ukazováček pravé ruky zakryje čtvrtý otvor, prsteníček pravé ruky umístíte na šestý otvor a malíček pravé ruky vám zakryje sedmý otvor na flétně.

Zahrajte notu C1- u noty C1 jsou zakryté všechny otvory na flétně. Palec levé ruky je umístěn na zadním otvoru. Ukazováček, prostředníček a prsteníček levé ruky zakrývají tři horní otvory. Ukazováček, prostředníček, prsteníček a malíček pravé ruky zakrývají čtyři spodní otvory flétny.

Pojmy k zapamatování

- správné držení flétny
- správné dýchání
- technika jazyku
- prstoklad

ZÁVĚR

Na závěr bych ráda jen stručně, ale o to naléhavěji vyzdvihla význam živě znějící hudby a tím zároveň dovednost učitelky/učitele (vychovatelky/vychovatele) ovládat hru na hudební nástroj. Ačkoliv cílem tohoto textu je podat studentovi pomocnou ruku při osvojování instrumentálních dovedností v rámci daného předmětu, neredukujme to na cíl jediný. Zkusme to vše nechávat jako pouhý soubor znalostí, vědomostí a dovedností, ale jako úžasnou možnost, jak můžeme na děti v jejich raném věku živě provozovanou hudbou pozitivně působit a ovlivnit jejich estetické vnímání. Jak krásně uvádí olomoucký pedagog Jaromír Synek (2004, s. 62), s hudbou totiž dětem předáváme i obrovský prostor, který je neustále otevřený všem bez ohledu na jejich hudební, sociální a kulturní zkušenosti, znalosti, schopnosti, dovednosti i věk. Je to prostor, jehož hranice si každý člověk vytváří sám a to pouze na základě vlastní svobody, vlastní snahy a píce, vlastní kreativity a fantazie.

L. Č.

SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY

- Bažant, J. (1997). *Metodika klavírní improvizace*. Plzeň: Geoworks systém.
- Crha, B. & Hala, P. (2008). *Technika klavírního doprovodu lidových písní*. Brno: Masarykova univerzita.
- Czerny, C. (1963). *125 pasážových cvičení op. 261*. Praha: Supraphon
- Čajkovskij, P. I. (1964). *Album pro mládež, op. 39*. Praha: EDITIO SUPRAPHON.
- Daniel, L. *Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu*. (1991). Praha: PANTON.
- Dostál, J. (1981). *Nový Beyer. Zábavná klavírní škola s lidovými písněmi, hrami a hádankami*. Praha: Supraphon.
- Drášil, J. (1986). *Klavírní improvizace doprovodů*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové.
- Fišerová, A., Kleinová, E. & Müllerová, E. (H 2348). *ALBUM ETUD I. Výběr etud pro 2. stupeň technické vyspělosti*. Praha: Supraphon.
- Fišerová, A., Kleinová, E. & Müllerová, E. (H 2349). *ALBUM ETUD II. Výběr etud pro 3. stupeň technické vyspělosti*. Praha: Supraphon.
- Fišerová, A., Kleinová, E. & Müllerová, E. (H 3511). *ALBUM ETUD III. Výběr etud pro 4. stupeň technické vyspělosti*. Praha: Supraphon.
- Fišerová, A., Kleinová, E. & Müllerová, E. (S 4041). *ALBUM ETUD IV. Výběr etud pro 5. stupeň technické vyspělosti*. Praha: Supraphon.
- Fišerová, A., Kleinová, E. & Müllerová, E. (1991) *ALBUM ETUD V. Výběr etud pro 6. a 7. stupeň technické vyspělosti*. Praha: Supraphon.
- Herden, J., Jenčková, E. & Kolár, J. (1992). *Hudba pro děti*. Praha: Karlova univerzita.
- Horáková, M. (2002). *Základy hudebních nástrojů, hudebních forem a dějiny hudby pro studenty učitelství 1. stupně ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Hradecký, E. (1991). *Hrajeme na klavír podle akordových značek*. Praha: Edit.
- Jenčková, E. (2007). *Hudba v současné škole - Zobcová flétna*. Praha: TANDEM.
- Jůzlová, V. (1982). *Práce u klavíru*. Praha: Supraphon.
- Jůzlová, V. (1973). *Průpravná technická cvičení pro transpozici a doprovody lidových písní*. Praha: Karlova univerzita.
- Kodejška, M. & Popovič, M. (1996). *Příručka klavírních doprovodů a dirigování písní v mateřské a základní škole*. Praha: Portál.

- Kodejška, M. & Váňová, H. (1989). *Hudební výchova dětí předškolního věku I. Hudební schopnosti*. Praha: Karlova univerzita.
- Kolafa, J. (2009). *Hudební nauka pro nehudebníky*. Praha: AMU.
- Král, Z. (2006). *Písničky pro děti*. Brno: Computer Press.
- Kulhánková, E. (1992). *Hry, říkadla a písně*. Praha: Pedagogické centrum.
- Kurz, V. (H 189). *ELEMENTÁRNÍ ETUDY. 78 PROGRESIVNĚ SEŘAZENÝCH ETUD PRO 1. A 2. Stupeň klavírní hry*. Praha: Supraphon.
- Kurz, V. (1961). *PRVNÍ PŘEDNES. 34 snadných progresivně seřazených skladeb pro klavír*. Praha: Státní hudební nakladatelství.
- Kurz, V. (1945). *Technické základy klavírní hry*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy.
- Křížková-Černá, D. & Sarauer, A. (H 3927). *SNADNÉ SKLADBY XVII. A XVIII. STOLETÍ*. Praha: Supraphon.
- Křížková, D. & Vlková, V. (H 5468). *1. Knižka polyfonní hry*. Praha: Supraphon.
- Láníková, A. (1988). *Návod ke studiu klavírní hry*. Ústí nad Labem: UJEP.
- Nedělka, M. (2004). *Průvodce učitele praktickou harmonií*. Praha: Karlova univerzita.
- Pecháček, S. (1999). *Hra písní na klavír*. Praha: Karlova univerzita.
- Petrof, V. (2008). *Klavír a akordické značky*. Netolice: Jiří Churáček - Jc-Audio.
- Popovič, M. (1994). *Teoretické aspekty klavírní improvizace*. Ústí nad Labem: UJEP.
- Průšová, Z. & Janžurová, Z. (1981). *S písničkou u klavíru*. Praha: Supraphon.
- Režný, P. (2008). *Elementární hudební teorie*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Sarauer, A., Böhmová, Z. & Grünfeldová, A. (1991). *Klavírní škola pro začátečníky*. Praha: Supraphon.
- Synek, J. (2004). *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Šímanovský, Z. & Tichá, A. (2001). *Lidové písničky a hry s nimi*. Praha: Portál.
- Šimonková, D. (1986). *Desatero nezbytností klavíristy*. AMU, Praha: AMU.
- Staňková, L. & Novotná, D. (2012). *ELEMENTÁRNÍ IMPROVIZACE DOPROVODU PÍSNÍ*. Ústí nad Labem: UJEP.
- Vlasáková, A. (2003). *Klavírní pedagogika. První kroky na cestě ke klavírnímu umění*. Praha: AMU.
- Vopelka, J. (1989). *Hra na klavír I*. Praha: Karlova univerzita.

Zpěvníky

Horáčková, J. (2006). *Zpívejme si, zpívejme I.* Kroměříž: Přikrylová Milada Plus s. r. o.

Horáčková, J. (2006). *Zpívejme si, zpívejme II.* Kroměříž: Přikrylová Milada Plus s. r. o.

Horáčková, J. (2006). *Zpívejme si, zpívejme III.* Kroměříž: Přikrylová Milada Plus s. r. o.

Hlavatá, I. (2004). *Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami.* Kladno: Vladimír Beneš.

Hradecký, E. (1986). *Zpěvníček pro nejmenší.* Praha: Supraphon.

Hradecký, E. (1996). *Zpěvník do dětské kapsy.* Praha: Hudební vydavatelství Hradecký.

Kol. autorů (2011). *Já a písnička 1.* Vyd. Cheb: MUSIC CHEB.

Krčálová, V. (2007). *Lidové písně. Vánoční koledy.* Praha: Nakladatelství MC.

Krček, J. (2008). *Špalíček lidových písní.* Praha: Albatros.

Linhart, R. & Umáčený, I. (2003). *Tancovala žížala.* Praha: Albatros.

Lišková, M. & Hurník, L. (1998). *Učebnice hudební výchovy pro 1. - 5. ročník ZŠ.* Praha: SPN.

Oliva, P. (2001). *Vyletěla holubička. 110 nejznámějších lidových písní z Čech.* Brno: Nakladatelství Oliva.

Raková, M., Štíplová, L. & Tichá, A. (2009). *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími.* Praha: Portál.

Skoumal, P. (1999). *Kdyby prase mělo křídla.* Praha: Egmont.

Skoumal, P. & Šrut, P. (1994). *Jak se loví gorila.* Praha: Prodos.

Šťastná, V. (2006). *Nejkrásnější pohádkové písničky.* Praha: Albatros.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Popis částí klavíru.....	7
Obrázek 2: Křídlo	9
Obrázek 3: Pianino.....	10
Obrázek 4: Označení prstů pro hru prstokladů.....	13
Obrázek 5: Klaviatura a notová osnova s označenými tóny	14
Obrázek 6: Orientace na klaviatuře.....	15
Obrázek 7: Délky not	17
Obrázek 8: Cvičení na klávese c	18
Obrázek 9: Cvičení na klávesách c, g a f	19
Obrázek 10: Taktová označení.....	21
Obrázek 11: Taktová označení v notové osnově	21
Obrázek 12: Cvičení - takty, délky not	22
Obrázek 13: Další druhy taktů	23
Obrázek 14: Tóny cis a fis na klaviatuře	25
Obrázek 15: Příklad not. zápisu písně se dvěma křížky.....	25
Obrázek 16: Tóny základní a odvozené na klaviatuře.....	26
Obrázek 17: Píseň Ovčáci čtveráci	28
Obrázek 18: Cvičení - podkládání palce a překládání přes palec	29
Obrázek 19: Cvičení - stupnice C dur	30
Obrázek 20: Cvičení - dvojhmaty 1	31
Obrázek 21: Cvičení - dvojhmaty.....	32
Obrázek 22: Cvičení - dvojhmaty 2	32
Obrázek 23: Cvičení - dvojhmaty 3	33
Obrázek 24: Cvičení - akordy	34
Obrázek 25: Základní harmonické funkce.....	35
Obrázek 26: Kvintakord, jeho obraty a zákl. harm. kadence.....	36
Obrázek 27: Cvičení - akordické značky a funkce	37
Obrázek 28: Harmonické kadence ve vybraných tóninách	38
Obrázek 29: Školní zobcové flétny	41
Obrázek 30: Vytěrák na čištění flétny	42
Obrázek 31: Zobcová flétna - držení/prstoklad.....	43
Obrázek 32: Notové prstoklady	46

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I:	DUROVÉ STUPNICE I
PŘÍLOHA P II:	DUROVÉ STUPNICE II
PŘÍLOHA P III:	MOLLOVÉ STUPNICE I
PŘÍLOHA P IV:	MOLLOVÉ STUPNICE II
PŘÍLOHA P V:	MOLLOVÉ STUPNICE III
PŘÍLOHA P VI:	NEJPOUŽÍVANĚJŠÍ AKORDY (BEZ NOT)

PŘÍLOHA P I: DUROVÉ STUPNICE I

124

Durové stupnice a akordy

C dur

G dur (fis)

D dur (fis, cis)

A dur (fis, cis, gis)

E dur (fis, cis, gis, dis)

H dur (fis, cis, gis, dis, ais)

PŘÍLOHA P II: DUROVÉ STUPNICE II

125

Fis dur (fis, cis, gis, dis, ais, eis)

Cis dur (fis, cis, gis, dis, ais, eis, his)

F dur (hes)

B dur (hes, es)

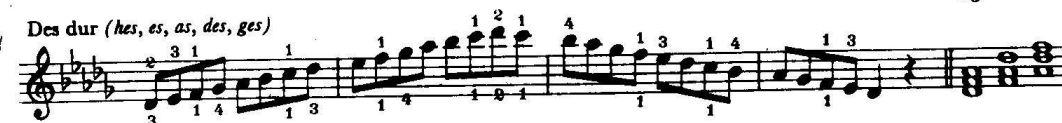
Es dur (hes, es, as)

As dur (hes, es, as, des)

Des dur (hes, es, as, des, ges)

Ges dur (hes, es, as, des, ges, ces)

Ces dur (hes, es, as, des, ges, ces, fes)

PŘÍLOHA P III: MOLLOVÉ STUPNICE I

126

Molové stupnice a akordy

a mol harmonická

a mol melodická

e mol (fis) harm.

e mol mel.

h mol (fis, cis) harm.

h mol mel.

fis mol (fis, cis, gis) harm.

fis mol mel.

PŘÍLOHA P IV: MOLLOVÉ STUPNICE II

127

cis mol (*fis, cis, gis, dis*) harm.

cis mol mel.

gis mol (*fis, cis, gis, dis, ais*) harm.

gis mol mel.

d mol (*hes*) harm.

d mol mel.

g mol (*hes, es*) harm.

g mol mel.

c mol (*hes, es, as*) harm.

c mol mel.

PŘÍLOHA P V: MOLLOVÉ STUPNICE III

128

f mol (hes, es, as, des) harm.

f mol mel.

b mol (hes, es, as, des, ges) harm.

b mol mel.

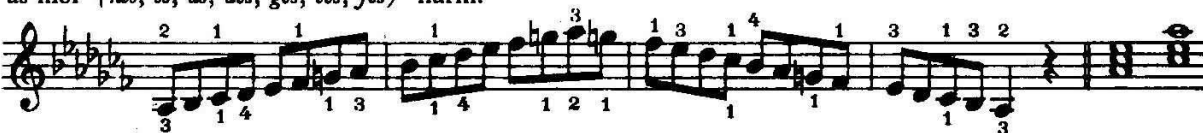
es mol (hes, es, as, des, ges, ces) harm.

es mol mel.

as mol (hes, es, as, des, ges, ces, fes) harm.

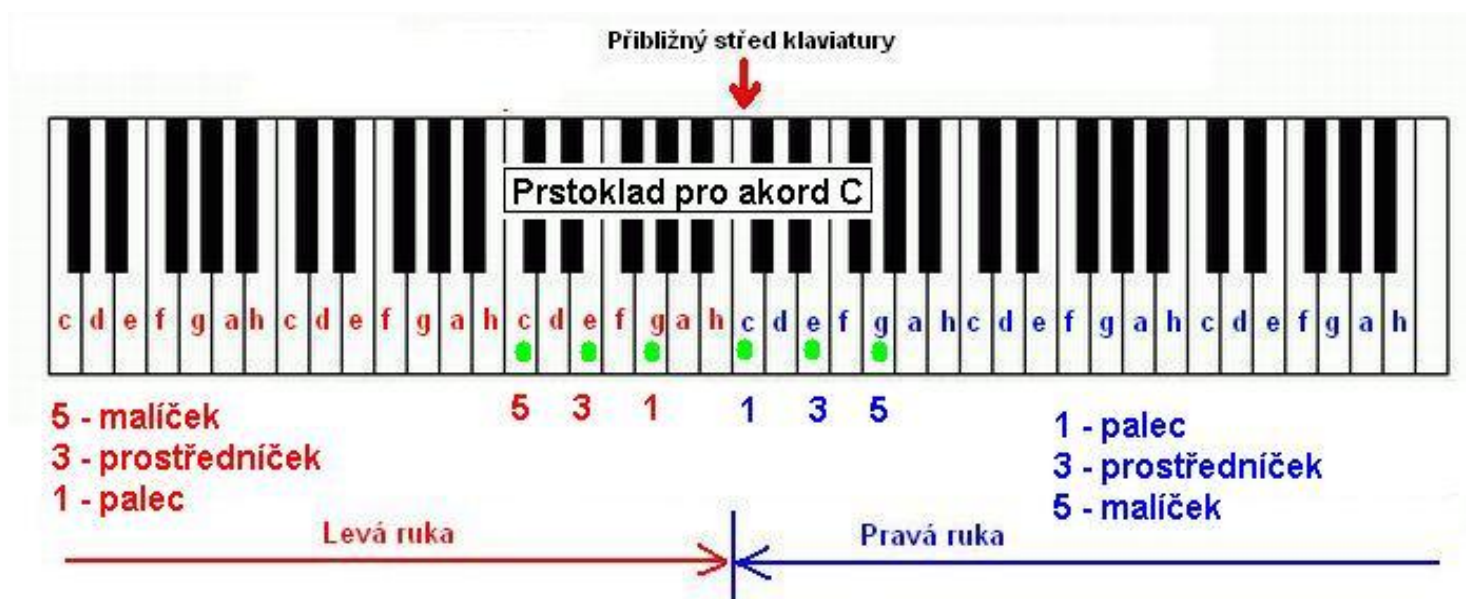

as mol mel.

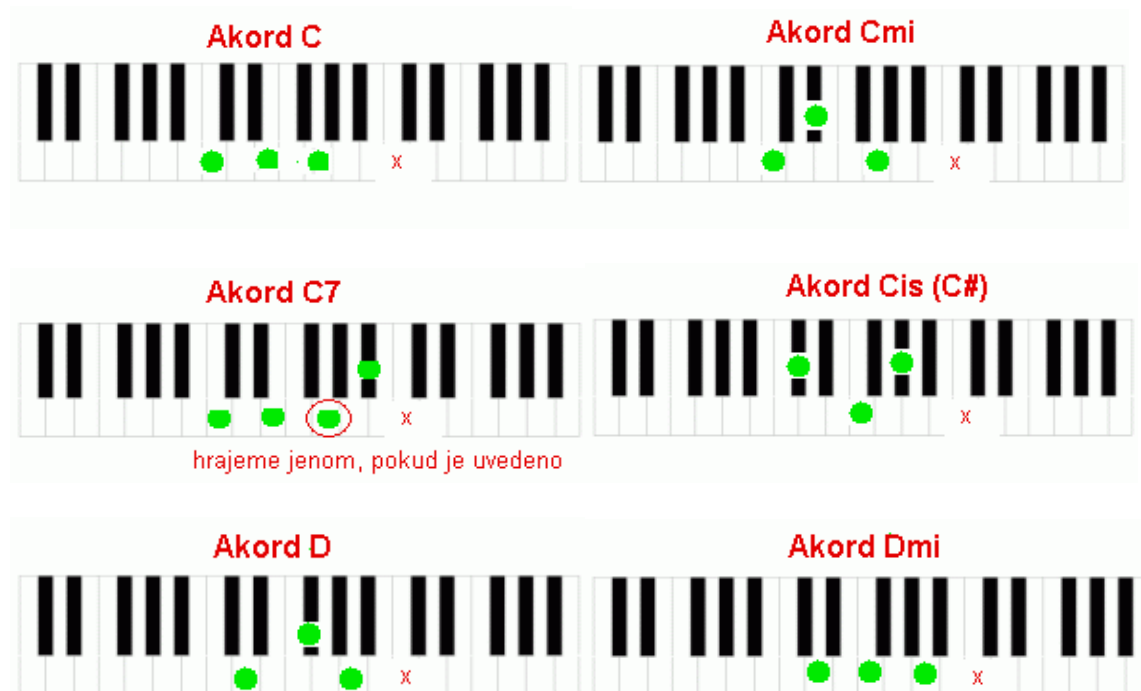

PŘÍLOHA P VI: NEJPOUŽÍVANĚJŠÍ AKORDY (BEZ NOT)

Červený křížek označuje polohu noty c1 (přibližný střed klaviatury).

Číslice 7 označuje sedmý tón stupnice (7. stupeň tóniny).

Akord D7

Akord E

Akord Emi

Akord E7

Akord Eb

Akord F

Akord Fmi

Akord F7

Akord Fis (F#)

Akord Fismi (F#mi)

Akord G

Akord Gmi

Akord G7

Akord Gis (G#)

Akord A

Akord Ami

Akord A7

Akord H

Akord Hmi

Akord H7

Akord Bb

